

La remodelació del Museu

Aquests darrers mesos el Museu Marítim de Barcelona ha dut a terme una completa remodelació de la seva exposició permanent amb el resultat d'una millor adequació del discurs expositiu a la demanda del públic.

Dins d'aquesta remodelació s'ha d'incloure La Gran Aventura del Mar, una àrea d'exposició permanent que recull alguns dels aspectes fonamentals de la història marítima de Catalunya, d'acord amb la proposta continguda al pla museogràfic del MMB que va ser elaborat l'any 1994.

Com en el cas de molts altres museus, amb aquesta presentació l'MMB ha apostat per una nova fórmula expositiva que combina els elements evocadors del passat traduïts en les rèpliques i les escenografies construïdes per a l'exposició, els efectes audiovisuals i sensitius com ara olors, sons i llums, i els objectes originals. Tot aquest conjunt s'ha articulat a partir d'un discurs rigorós des del punt de vista científic i atractiu des del punt de vista visual.

La finalitat última d'aquesta presentació és trencar de forma definitiva les reticències del públic que encara identifica les visites als museus amb quelcom d'avorrit i tediós i il·lustrar d'una forma atractiva, planera i rigorosa els moments cabdals de la llarga història de les relacions entre l'home i el mar.

Paral·lelament, s'ha inaugurat l'exposició Catalunya i Ultramar, poder i negoci a les colònies espanyoles del 1750 al 1914, que explica els aspectes més rellevants de les relacions entre Catalunya i les colònies espanyoles a Ultramar, se centra en el període comprès entre 1824 i 1898, i presta especial atenció a aspectes com ara el comerç, la navegació, la construcció naval o la influència d'aquestes relacions a Catalunya.

"La Gran Aventura del Mar"

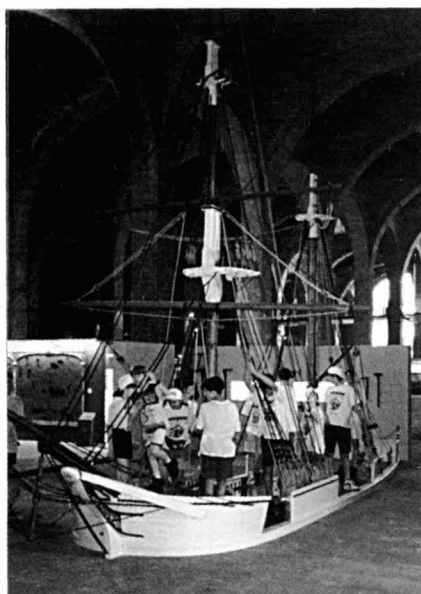
"La Gran Aventura del Mar" és una àrea expositiva que proposa un recorregut per alguns dels aspectes més rellevants de la història de la navegació catalana i que se segueix amb l'ajut d'auriculars. Es basa en la reproducció d'ambients, els quals,

afavorits pels efectes especials, les músiques, la il·luminació efectista, els olors, les recreacions i els objectes reals..., aconsegueix un alt grau de realisme.

Els àmbits que componen "La Gran Aventura del Mar" són els següents:

Un audiovisual sobre la lenta conquesta del mar i l'evolució de la navegació.

- La Galera Reial de Joan d'Àustria: el món de les galeres, les batalles navals, la duresa de la vida dels galiots i, més concretament, la batalla de Lepant són presentats des d'un punt d'observació privilegiat i mitjançant la visió directa de les diverses parts de la nau.

Activitats escolars als espais reformats del MMB (Foto MMB)

- Les Drassanes Reials vistes a vol d'ocell: una visió de l'evolució d'aquest edifici, els diferents usos que se n'ha fet i les característiques de la seva bella arquitectura.

- La navegació a vela: en un port fictici de Cuba, es troba la corbeta *Sebastià Gumà* en la qual el públic embarcarà imaginàriament per creuar l'Atlàntic en mig d'una tempesta.

- La navegació a vapor: després de desembarcar, ens trobem al port de Barcelona a final del segle XIX, on ens espera el vapor-correu *Reina Victòria Eugènia* per conduir-nos cap a Buenos Aires. A bord del vaixell podrem contrastar les diferències entre el viatge dels passatgers de primera classe i els emigrants.

- La navegació submarina: a través de l'*Ictíneo* de Monturiol arribarem al

fons del mar, on trobarem els diferents artefactes que l'home ha utilitzat per submergir-se a les profunditats del mar.

- Finalment, un audiovisual ens mostra els problemes més importants que el mar pateix actualment.

Conferències

El passat mes de gener va iniciar-se un cicle de conferències de caire divulgatiu sobre diferents aspectes vinculats amb el mar. Aquestes conferències es fan el darrer dijous de cada mes a les 19 hores a la sala d'actes del Museu, són d'accés lliure i estan destinades a tot tipus de públic.

El cicle va iniciar-se amb la conferència "Greenpeace: la campanya del Mediterrani" que pronuncià el senyor Marc Pintor, membre d'aquesta associació. La següent va tractar el tema "Platges de Barcelona: un marc per a l'esport, el medi ambient i la cultura", i va ser dictada pel senyor Jaume Pelegrí, subdirector tècnic de l'Institut Municipal de Parcs i Jardins i pel senyor Josep M. Valls, cap del Departament de Platges del mateix

Institut. El mes de març, la senyora Manoli Madrid va presentar la seva institució amb la conferència "Centre Municipal de Vela, present i futur de la navegació esportiva i de lleure a la costa de Barcelona."

Després de la inauguració de la remodelació del Museu i de l'àmbit expositiu "La Gran Aventura del Mar", el cicle es va reprendre el mes de maig. Per tal de commemorar el Dia Internacional dels Museus es va convidar el senyor José Luís de Ugarte, que va pronunciar una conferència sobre la seva experiència en regates de navegació en solitari. El cicle s'ha acabat amb la conferència del senyor Javier Nieto, director del Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Catalunya, sobre els "Últims treballs d'arqueologia subaquàtica a Catalunya."

Detall de l'àmbit dedicat a la navegació submarina, a "LA Gran Aventura del Mar" (Foto MMB)

José Luís de Ugarte al Museu Marítim

Amb motiu del dia 18 de maig, Dia Internacional dels Museus, el Museu Marítim de Barcelona va programar una conferència sobre les regates en solitari, que pronuncià el senyor José Luís de Ugarte.

José Luís de Ugarte és un dels navegants del nostre país amb una reputació més sòlida. Va néixer a Arenas de Getxo (Biscaia), el 6 de novembre de 1928 i va navegar durant 14 anys a la marina mercant espanyola i a l'anglesa. Ha participat en nombroses regates amb tripulació i en solitari, entre les quals cal destacar l'AZAB de 1979, en la qual va quedar segon, i la del 1987 en què fou el vencedor, l'OSTAR (1980, 1984 i 1988), la BOC (1990), però, sobretot la Vendée Globe que féu l'any 1992 a bord del veler Euskadi-Europa 93 BBK, perquè és, sens dubte, la regata en solitari més dura del món.

En aquesta regata, hi van participar 18 velers amb un sol tripulant que sortiren, el novembre de 1992, del port de Les Sables d'Olonne (a la costa atlàntica de França), amb l'objectiu de retornar en el mínim temps, creuant d'oest a est els tres oceans, sense escales ni assistència de cap tipus.

La Vendée Globe, en la qual el concepte de perill i d'aventura és sempre present, consisteix a donar la volta al món baixant per l'Atlàntic fins al cap de Bona Esperança, d'allà enfilat cap a l'est per creuar el cap de Leewin i d'aquest cap al d'Hornos, tot circumnavegant l'Antàrtida, per pujar després fins a Les Sables d'Olonne una altra vegada: en total prop de 46.000 km.

L'experiència del navegant basc José Luís de Ugarte és una de les més riques i emocionants dels regatistes espanyols, fet que segurament va fer que la seva conferència fos una de les que més èxit i més acollida ha tingut.

Jornada per a ensenyants

El passat 29 de juny es va organitzar una jornada destinada a donar a conèixer els nous àmbits expositius del Museu als professionals de l'educació i presentar-los el tríptic d'activitats pedagògiques per al curs 1995-1996.

Després de presentar l'oferta d'activitats, que tenen per objectiu vincular el patrimoni marítim amb els programes escolars de la manera més dinàmica possible, es va visitar el Museu, l'exposició "Catalunya i Ultramar" i, finalment, l'àmbit de "La Gran Aventura del Mar", tot fent incidència sobre les possibilitats pedagògiques que pot tenir cada espai.

El balanç d'aquesta jornada va ser molt positiu i va posar de manifest l'expectació que ha despertat la reforma del Museu entre els professionals de l'ensenyament.

En resposta a la demanda l'experiència es tornarà a fer el proper 13 de setembre, període en que les escoles programen les activitats que desenvoluparan al llarg del curs.

Activitats pedagògiques

El Departament de Difusió ha dissenyat les noves activitats escolars per al proper any, recollides en un tríptic publicat pel Museu.

Aquestes activitats s'insereixen dins un projecte pedagògic més ampli que té com a objectiu vincular les escoles al patrimoni marítim i que va començar a implantar-se a partir del mes de febrer de 1995, amb una acollida molt bona per part de les escoles.

Per al curs 1995-96 s'ha augmentat el nombre d'activitats amb monitor, dividides en diverses modalitats:

- La visita general del Museu, concebuda com una introducció a l'evolució de la navegació, destinada a totes les edats ja que l'explicació s'adapta a cada nivell escolar.

- Les visites específiques, centrades en un o dos àmbits i destinades a aprofundir un sol tema, són una modalitat més participativa per a la qual es disposa, a més dels objectes de l'exposició (maquetes de vaixells, quadres, mapes...) d'una sèrie d'elements (instruments nàutics, gravats, fotografies, documents...) que el monitor empra per il·lustrar el seu discurs i que els alumnes poden manipular. Les visites que aquest any podran fer-se són les següents:

- Què és un vaixell? (destinada a nens de 4 a 6 anys).

- La construcció de la imatge del món.

- L'època dels grans velers.

- La vida a bord d'un transatlàntic.

- El comerç entre Catalunya i Amèrica.

- L'arquitectura gòtica a les Drassanes.

- Visita a un vaixell de la Companyia Transmediterrànea.

- Un taller sobre la Galera Reial, que té com a objectiu fonamental, fer que l'alumne vagi descobrint el discurs a partir d'unes activitats.

- Una activitat sobre astronomia i navegació anomenada Planetari Marítim en la qual s'explica la relació entre el cel i la navegació.

D'altra banda, aquells professors que desitgin preparar pel seu compte les visites al Museu, poden utilitzar una sèrie de materials didàctics relacionats directament amb el discurs museogràfic. Alguns d'aquests

materials ja existien i seran reeditats amb un nou format i d'altres han estat elaborats recentment. Són una còpia dels fulls que es troben a les diferents sales, que ofereixen una visió general de la història de la navegació. A més es troben a l'abast dels ensenyants una sèrie de dossiers didàctics, petits estudis monogràfics sobre algun aspecte rellevant de la història de la navegació. Actualment els títols existents són els següents:

- La navegació a vela

- La propulsió mecànica

- La Galera Reial

- Catalans i americans: 500 anys de relacions

- La vida a bord d'un transatlàntic

- L'expansió de la Corona d'Aragó per la Mediterrània

- Les Drassanes Reials de Barcelona

Per a més informació podeu posar-vos en contacte amb el Departament de Difusió.

Remenant el fons

Amb la remodelació del Museu, l'activitat "Remenant el fons", que té com a objectiu mostrar objectes del fons del Museu, adquirits o restaurats recentment, ha estat traslladada a l'àmbit Barcelona, un mar, un port.

La mostra d'aquest darrer trimestre ha estat dedicada als instruments nàutics que es feien servir i que eren fonamentals per fer possible la navegació. Aplega alguns dels instruments més representatius de l'època de la navegació a vela: una corredora de barqueta, que era utilitzada per mesurar la velocitat de la nau i poder calcular la distància recorreguda; un sextant, instrument de medicació astronòmica que permetia mesurar la latitud geogràfica, una de les dues coordenades necessàries per situar un cos en l'espai; i un cronòmetre, que es feia servir per poder mesurar el temps i poder determinar en cada moment la longitud en el mar, l'altra coordenada.

Sortida del vaixell *Anna af Sand*, cap a Donostia (Foto MMB)

Constitució de l'Associació d'Amics del Cau de la Costa Brava Museu de la Pesca de Palamós.

El passat mes de maig es va constituir a Palamós l'associació d'Amics del Cau de la Costa Brava-Museu de la Pesca, una iniciativa que pretén aplegar les persones interessades en els temes marítimo-pesquers, decidides a participar i a organitzar tot tipus d'activitats adreçades a conèixer, revalorar i difondre el patrimoni cultural marítim del món de la pesca a la Costa Brava.

Amb aquesta finalitat, la nova associació té la voluntat de fomentar la recerca en el camp del patrimoni pesquer i d'organitzar activitats pedagògiques i de divulgació que ajudin a comprendre el món de la pesca. Igualment, vol sensibilitzar la societat sobre els problemes que viu el sector pesquer i organitzar activitats de tota mena que permetin popularitzar els espais, els

costums i les tradicions de la gent de mar.

Una de les primeres activitats de l'associació ha estat l'organització de la I Mostra de Destresa Marínera, una manifestació cultural que pretén reunir homes i dones del litoral gironí per mostrar les tècniques i els coneixements necessaris per a les tasques relacionades amb la mar.

Enfonsament del *Maria Assunta*

El passat dia 29 de maig, davant la costa de Cornuailles, s'esdevenia una nova tragèdia per al patrimoni marítim. El *Maria Assunta*, un dels velers més antics en funcionament, va patir un greu accident en què van perdre la vida tres membres de la tripulació i a conseqüència del qual el vaixell quedà totalment destruït i es va enfonsar al cap de pocs minuts.

El *Maria Assunta* havia estat fins aquell dia un dels exemples de recuperació i protecció del patrimoni marítim

més valorats per la comunitat internacional. Es tractava d'un veler de 29 m d'eslora construït l'any 1858 a unes drassanes de Badalona (Barcelona), per encàrrec d'un grup d'armadors masnovins. Havia estat dedicat al tràfic mercant entre les costes catalanes i els ports americans i havia efectuat diversos viatges per la "ruta del tasajo", que connectava els ports catalans, el Ríu de la Plata, on es carregava el "tasajo" que es venia després a les Antilles, i el Carib d'on es portava rom, melassa, tabac i altres productes ultramarins.

Amb el declivi d'aquest comerç s'inicià una nova etapa en la història del *Maria Assunta* que es va caracteritzar per successius canvis de propietat, per transformacions en el vaixell per tal d'intentar modernitzar-lo i mantenir-lo en funcionament, i per la dedicació a diverses activitats (comerç de la sal, transport d'altres mercaderies per la Mediterrània, etc.). Tot plegat un llarg període que augurava un final trist per a aquest veler.

El 1980, però, la seva

L'Anna af Sand al moll de Stavanger (Noruega).

trajectòria va canviar radicalment. Gairebé condemnat a desaparèixer, va ser localitzat per Marc Litchfield i els seus socis al port de Málaga, on es feia servir de pontó flotant. Se'n va projectar la restauració amb motiu del rodatge d'una pel·lícula que finalment, no es va realitzar. Malgrat això, la recuperació del veler es va acabar i l'any 1982 un *Maria Assunta* completament restaurat i que presentava el seu aspecte primigeni va tornar a fer-se a la mar.

S'iniciava així una nova vida vinculada a les activitats culturals i a la participació i la presència constant en les manifestacions organitzades amb la finalitat de donar a conèixer i d'incentivar la recuperació del patrimoni marítim.

Malauradament, un terrible accident estroncava aquesta activitat i la vida de tres persones que hi creien fermament.

Des de les pàgines de DRASSANA volem traslladar la nostra solidaritat amb aquells que s'han vist afectats per la tragèdia i manifestar el nostre suport a l'activitat portada a terme per l'Associació d'Amics del *Maria Assunta* que durant els darrers anys va desenvolupar la important tasca de difondre la navegació i la cultura marítima tradicionals.

Sail 95 Amsterdam

Del 10 al 14 d'agost d'enguany s'ha celebrat a Amsterdam el festival Sail 95. Durant cinc dies s'han concentrat en aquest port els velers més grans que naveguen en l'actualitat, molts d'ells vaixells-escola de diverses armades d'arreu del món.

Aquesta trobada, que se celebra cada cinc anys i aplega vaixells tradicionals, s'integra enguany en el marc de la celebració d'"Amsterdam, City on the Water", un esdeveniment cultural que pretén posar de manifest els vincles seculars de la "Venècia del nord" amb l'activitat marítima al llarg de la seva història i, especialment, durant el període d'activitat de la Companyia Holandesa de les Índies Orientals (VOC), els vaixells de la qual mantingueren relacions permanents amb els mercats d'Àsia i Extrem Orient.

Dins d'aquesta celebració destaca la presentació de la rèplica del *Batavia*, el primer vaixell que la VOC va construir al segle XVII. Durant els darrers set anys, estudiosos i constructors navals s'han esforçat en l'execució d'aquesta rèplica, emprant materials i mètodes tradicionals.

En la concentració s'han aplegat, a més, altres rèpliques de vaixells històrics: l'*Amsterdam*, una altra nau de

la VOC, l'*Olimpias*, una nau grega propulsada per 170 remers, del s.V aC, i una rèplica d'una coca hanseàtica, procedent de la ciutat alemanya de Bremen.

Els vaixells participen, a més, en una regata, la "1995 Cutty Sark Tall Ships Race". Enguany aquesta competició s'ha iniciat al port d'Edimburg i, via Bremerhaven i Frederickshaven, ha finalitzat a Amsterdam, coincidint amb la trobada.

Conferència de l'ICMM a Stavanger, Noruega.

Del 2 al 7 de juliol es va celebrar a la ciutat de Stavanger (Noruega) la conferència anual de l'International Congress of Maritime Museums. A la convocatòria d'enguany hi varen assistir una vuitantena de professionals vinculats a diversos museus marítims d'arreu del món.

Com és tradicional la primera sessió del Congrés va ser dedicada a la presentació dels museus del país, per tal de donar a conèixer el patrimoni marítim de Noruega. La segona sessió es va centrar en la presentació de la indústria noruega del gas i del petroli, sector capdavanter de l'economia noruega, i que col.labora estretament amb els museus marítims a través dels programes d'esponsorització d'activitats museístiques que algunes companyies petrolíferes desenvolupen.

Les sessions següents van tractar de forma monogràfica la problemàtica de la preservació de vaixells històrics a Europa. Les comunicacions van ser a càrrec dels museus marítims de Greenwich, Amsterdam i Estònia, i de diverses entitats i museus noruegs. Les exposicions es van centrar en la problemàtica que planteja la manca de legislació sobre jaciments històrics i arqueològics submergits en aigües internacionals, les dificultats que cal afrontar en la preservació de vaixells històrics i la qüestió concreta dels nous estats bàltics i els vaixells històrics que encara queden en aquestes costes.

Dins del programa d'activitats paral.leles al congrés, cal destacar la presentació dels vaixells *Anna Af Sand* (1848), *Wyvern* (1896) i *Audhild* (1934), la visita al conjunt arqueològic de l'edat del bronze Rogaland, en què es poden veure un seguit de gravats a la roca que representen vaixells i peixos i,

per últim, la visita a Tungenees, una petita comunitat marítima en la qual s'està desenvolupant un projecte de protecció integral del patrimoni que inclou museus d'art, del far i de la pesca.

El viatge de l'Anna af Sand

La recuperació de les tradicions és un dels objectius principals dels museus dedicats a la salvaguarda i la difusió del Patrimoni Marítim. Enguany, dos s'aquests museus, l'Untzi Museoa de Donostia i el Stavanger Maritime Museum de Noruega han impulsat una nova activitat que pretén rememorar els llargs viatges que feien els velers des de les costes del nord d'Europa fins a la cornisa cantàbrica, transportant el bacallà que es pescava en les aigües de l'Atlàntic.

L'*Anna af Sand*, un dels velers propietat del Stavanger Maritime Museum va salpar des d'aquesta localitat marítima, situada a la costa sud-occidental noruega, amb un petit carregament de bacallà, en direcció a Donostia, on havien d'intercanviar-lo per l'oli i el vi que constituïria la càrrega del viatge de tornada. Aquesta activitat, un tant anecdòtica, té però un especial interès a causa dels elements que posa en joc: la navegació en vaixells tradicionals, una pràctica cada cop més valorada; la recuperació de tradicions a punt de desaparèixer; el contacte i la col.laboració entre entitats i institucions amb un interès comú per la protecció del patrimoni marítim, etc.

Esperem que amb aquest viatge s'inauguri un llarg cicle d'activitats i col.laboracions que permetin l'intercanvi entre cultures i la difusió de tradicions i augurem per a aquesta iniciativa el millor dels èxits.